

ספרות עברית וכללית

הוראות

- א. משך הבחינה: שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון: שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי")
פרק שני: דרמה (מחזה מודרני)
פרק שלישי: ספר קריאה
הפרק הראשון במבחן (שירה) הוא חובה (60 נקודות).
מן הפרקים השני והשלישי יש לבחור בפרק אחד ולענות על השאלות לפי ההוראות בו (40 נקודות).
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת היצירות.
- ד. הוראות מיוחדות:
(1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(60 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 30 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתר-ארף) / מיירי בן שמחון

נערה שְׁחוֹרָה עִם חֲטָטִים בְּפָנִים
עֲלִיזָה אֶלְפִנְדָרִי
בְּמָקוֹם שְׂנוּעֵד לְאֲנָשִׁים אַחֲרִים
מְכַבֶּסֶת אֶת בְּגָדֶיהָ
5 כְּמִי שְׁעוֹשָׂה הַטוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים
אַחַר כֵּן תִּדְיַח רִצְפָּה
וַתִּתְקַן פְּרָחִים בְּאֲגוּרָטֵל
הִיא מִתְאַיְמָה אֶת צַבֵּעַ הַחֲלָצָה לְחֻצָּאִית
הִיא לֹא שְׂמָה עַל הַחֲטָטִים בְּפָנִים
10 הִיא שְׂמָה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶ" וְלֹא רוֹאִים כָּל כֵּן.
בְּכֻלָּל זְכוּתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה
הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר
וְאַמוּנָה הַיֵּטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".
15 מִדִּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרְצִיּוֹת, אָבֵל בְּצִדָּק
בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבְדָה שְׁכָל כֵּן הִרְבָּה אֲנָשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִיךָ לְהִתְנַהֵג
זֶה הַטֵּבַע שְׁלָהּ
הִיא לֹא סוֹבֵלֶת אֶת כָּל אֱלֹהִים שְׂאוֹמְרִים שְׁטוּת
שְׂאִין לָהֶם טַעַם
20 וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שְׁלָהֶם
אַמָּא שְׁלָהּ מִתָּה מִהִתְקַרֵּף לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה
וְאַבָּא שְׁלָהּ שְׂרָת בְּבֵית־סֵפֶר מִמְלֻכְתִּי דָתִי עַל יַד הַבַּיִת
הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שְׁלָהּ יַעֲקֹב
שְׁהִתְקַדַּם בְּחַיִּים
25 וְהוּא אֲדַמְיִנִּסְטְרָטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמְּשָׁק שֶׁל הָאוּנִיְבֵרְסִיטָה
אַחֲרָאֵי עַל כֵּן וְכֵן עוֹבְדִים
שְׂמַקְבָּלִים אֶת הַמְּשָׁפָרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.

(שימו לב: המשך השיר והשאלה בעמוד הבא.)

היא פתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
 העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
 30 כל בקר ב-7:30 בדיוק רואים אותה בתחנה
 (יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדרת).
 בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
 שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
 אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
 35 אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
 ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתונה.
 לפעמים היא יוצאת עם אה שלה יעקב לסרט
 מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
 40 וכל השכונה רואה שהיא מבלה
 והשם שלה נשאר נקי.
 כלם בשכונה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
 אומרת "שלום" ו"מה שלום הילדים"
 יודעת לתפור ויושבת בבית
 45 בחורה רצינית.
 יום יבוא והמזל שלה יבוא גם כן
 יבוא בחור לענין והיא תתחתן
 ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
 ויעריכו את האמא שלהם.

"דמותה של אלפנדרי לא מודעת כלל לעצמה, אין לה חופש להגדיר את עצמה כעצמה, אלא רק לעמוד בקווים שסומנו
 בעבורה, מבית ומחוץ [...]".

(דנית נומה, שירת דמויות: לכל אישה מזרחית יש שם, עמ' 39, 2017.)

אוחזר בתאריך 30/11/2022 מאתר: Aranne5.bgu.ac.il

האם אתם מסכימים עם דברים אלה? נמקו והדגימו את עמדתכם על פי השיר כולו.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת") מאת אמירה הס.

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

- בית 1 סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'יז'ר עם בלוק הקרח על
העינים שלי
זה היה בצרף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי לידך סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד
- בית 2 יש לילות שאזרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר
- בית 3 הו ריח נרקיסים משכר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בידיו -
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.
- בית 4 הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקות בפרח מסרק שולמית
- בית 5 מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים גקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית
- בית 6 עיניך כה קטנות ויוקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

בשיר זה משולבות חוויות הגירה קשות וחוויות שיש בהן יופי והתלהבות.

תארו את השילוב של חוויות אלה בשיר, והסבירו את התרומה של שילוב זה לבניית משמעות השיר.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

והגירת הורי / יהודה עמיחי

והגירת הורי לא נרגעה בי.
 דמי ממשיך עדיו לשקשק בדפנותי
 גם אחר שקבר הנח הכלי על מקומו.
 והגירת הורי לא נרגעה בי.
 5 רוחות זמן רב על אבנים.
 האדמה שוכחת צעדי דורכים בה.
 גורל נורא. קטעי שיחה אחר חצות.
 השג ונסיגה. לילה מזכיר ויום משפית.
 עיני שהסתכלו זמן רב לתוף מדבר גדול
 10 ונרגעו מעט. אשה אחת. כללי משחק
 שלא הסבירו לי היטב. חקי כאב וכבד.
 עוד עכשו לבי, בקשי ישתפר
 בלחם אהבתו היומיומית. הורי במו הגירתם.
 על אם הדרך, בה אני תמיד יתום בלי אם,
 15 צעיר מדי בשביל למות, זקן מדי למשחקים.
 ועיפות חוצב וריקנות המחצבה בגוף אחד.
 אךכאלווגיה של עתיד, בתי נכות
 של מה שלא היה. והגירת הורי
 לא נרגעה בי, ומעמים מרים למדתי
 20 שפות מרות למען שתיקתי
 בין הבתים, אשר דומים לאניות תמיד.
 וכבר עורקי וגם גידי כסבך
 של חבלים שלא אתיר. ואחר־כך
 מותי וסוף להגירת הורי.

השורה השביעית בשיר פותחת במילים "גורל נורא".

מהו "הגורל הנורא" שהמשורר כותב עליו? האם משתמעת מן השיר תקווה להיחלץ מגורל זה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחרינו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוֹצֵה לְדַעַת מָה הָיָה פֶּה פְּעַם בְּמִקּוֹם הַזֶּה
 לְפָנַי הַכְּבִישׁ וְהַבְּתִים וְאֵילָנוֹת הַסְּרָק?
 חוֹל הָיָה פֶּה פְּעַם בְּמִקּוֹם הַזֶּה, חוֹל בְּתוֹלֵי
 וְסִבְתָּהּ הֵיטֵה הוֹלֶכֶת פֶּה מִתַּחַת לְשִׁקְמָה
 5 וְצִפְרִים הָיוּ תוֹקְעוֹת מִקוֹרֵיהֶן בְּפָרִי הַלֵּא מוֹגֵן
 וּמְצִיצוֹת מְעַל רֵאשָׁה אֶת צִיּוּצֵי הַמְּלַחְמָה הַנּוֹרָאָה מְכַל -
 הַמְּלַחְמָה עַל שְׂטִיחַ הַמְּחִיָּה.
 וְסִבְתָּהּ, עֲלָמָה תְּמָה, חֲשָׁבָה לְפִי תְּמָה
 כִּי אֵלוֹ הֵן סִימְפוֹנִיּוֹת מְפֹלְאוֹת
 10 לְכָבוֹד הַשַּׁחַר הַבּוֹקֵעַ מִחֲדָשׁ,
 אוֹלֵי אֶפְלוֹ לְכָבוֹדָהּ.
 וְזֶה הַבִּיא אוֹתָהּ לְהִתְיַשֵּׁב פֶּה, בְּמִקּוֹם הַזֶּה -
 וְאֵת הַשָּׂאָר אֶתָּה יוֹדֵעַ, בּוֹדָאִי.

כיצד ההבדל בין "ציוצי המלחמה" (שורה 6) ובין "סימפוניות מפלאות" (שורה 9) תורם לבניית הרעיון המרכזי בשיר?
 הסבירו והדגימו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
 לֹא עוֹד זָר בְּעִירִי
 כִּי לְוִיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה
 עַד הֵייתִי לְמַתִּיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים

תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי
 כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מְעַבְרִי
 וְקִיּוּמִי פֹה שׁוֹב אֵינְנוּ מְתַנֶּה
 אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרַחוּב
 יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט
 וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד
 וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פֶּעַם יִתְרַגַּז אוֹ יִטְרַד
 אֲזִי לֹא נוֹרָא

אֲנִי מְדַבֵּר בְּשׂוֹפָה הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלַדְתִּי בָּהּ
 כְּכֹה זֶה בְּחַיִּים אִם מְתַגְבְּרִים
 וְדוֹחִים אֶת הַבָּל הַסִּפְנָה
 הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מְתַנֶּה
 וְהָאָדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

כיצד בא לידי ביטוי בשיר המתח בין שייכות ובין זרות? הסבירו את התרומה של מתח זה לבניית משמעות השיר.

הדגימו את דבריכם.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקוּן הַרִיחוֹת / ארז ביטון

מָה אַתֶּם רוֹצִים מִמֶּנִּי,
טַעַם עֵרֶק וְרִיחַ זְעֵפָרָן צוֹרֵב,
אֲנִי כִּבֵּר לֹא אוֹתוֹ הֵילֵד
אָבוֹד בֵּין רַגְלַיִם שְׁמֵשֶׁחַק סְנוּקֶר
בְּקֶפֶה מְרִקוּ
בְּלֵד.
עֲכָשׁוּ חֲבָרִים
אֲנִי לוֹמֵד לְאָכַל גְּלִידָה מְבַדֵּלֵחַ
מֵאוֹטוֹ שְׁמֵשֶׁמִּיעַ קוֹלוֹת שֶׁל צְפָרִים
בְּעֵרֵב,
אֲנִי לוֹמֵד לְפָתוּחַ דְּלֵתוֹת
בְּתַבּוֹת נְגִינָה עֵתִיקוֹת.

עֲכָשׁוּ
נְשִׁים בְּטַעַם תּוֹת־שֶׁדָּה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְהַרִיחַ כְּרִיכוֹת שֶׁל שְׁקֶסְפִיר
מִן הַמָּאָה הַשְּׁבַע עֶשְׂרֵה
מְלַמְּדוֹת אוֹתִי לְשַׁחַק בְּחֵתוּל סִימִי
בְּתוֹךְ סֵלֹון יָרֵק
חֲבָרִים.

הסבירו והדגימו כיצד הניגוד בין העבר להווה משקף את תהליך גיבוש הזהות של הדובר בשיר. בתשובתכם כתבו גם על התרומה של מבנה השיר לביטוי תהליך זה.

פרק שני – דרמה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 7-8.

מחזה מודרני

שימו לב: על שאלות 7-8 אפשר לענות רק על פי אחד מן המחזות שלפניכם.

מי מפחד מווירגיניה וולף / אדוארד אלבי; משרתם של שני אדונים / קרלו גולדוני; מקווה / הדר גלרון;

שבעה / שמואל הספרי; חשיבותה של רצינות / אוסקר ויילד; מסיבת יום הולדת / הרולד פינטר

7. האם יחסי הכוחות בין דמויות במחזה שלמדתם הם יחסים בין "חזק" ל"חלש" או שמא הם יחסים בין שווים?
האם יחסי כוחות אלה משתנים לאורך המחזה? נמקו את דבריכם, והדגימו אותם על פי מערכת יחסים אחת במחזה.
8. תארו שני דיאלוגים מרכזיים במחזה שלמדתם, והסבירו את התפקיד של כל אחד מהם במחזה.

פרק שלישי – ספר קריאה (40 נקודות)

אם בחרתם בפרק זה, ענו על אחת מן השאלות 9–10.

שימו לב: בשאלות 9–10 אפשר לענות רק על פי אחד מספרי הקריאה שלפניכם.

מישהו לרוץ אתו / דויד גרוסמן; המקרה המוזר של הכלב בשעת לילה / מארק האדון; החברה הגאונה / אלנה פרנטה;

האישה בלבן / וילקי קולינס; סמטת השקדיות בעומריג'אן / דורית רביניאן

9. ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. ציינו את המטרות של דמות מרכזית בספר שקראתם, והסבירו מה הם המכשולים שעמדו בדרכה להגשמת המטרות האלה

ואם הצליחה דמות זו להגשים את המטרות האלה, הדגימו את דבריכם. (25 נקודות)

ב. הציגו והסבירו את הביקורת על החברה הסובבת את הדמות שכתבתם עליה בסעיף א. (15 נקודות)

10. ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. הדמויות ביצירות רבות חוות אהבה וחיבה, אופטימיות, התפקחות ואכזבה.

הסבירו והדגימו כיצד שתיים מחוויות אלה באות לידי ביטוי בספר שקראתם. (25 נקודות)

ב. מה לדעתכם אפשר ללמוד מן החוויות שכתבתם עליהם בסעיף א על טבע האדם? הסבירו את דבריכם. (15 נקודות)

בהצלחה!